

Bilag 1

Revisionsinstruks for revision af folkekirkens lokale kassers budget, regnskab og revision m.v.

Revision i henhold til God Offentlig Revisionssek

1. Regnskabet er omfattet af statens regnskabsregler, jf. lov om folkekirkens økonomi og de deraf følgende regler i henhold til [Kirkeministeriets Cirkulære om folkekirkens lokale kassers budget, regnskab og revision m.v. af xxxxxx].

Revisionsopgaven omfatter finansiell revision, herunder juridisk-kritisk revision, og forvaltningsrevision. Revisionsinstruksen beskriver revisionsopgaven, formålet med revisionen, revisors planlægning og gennemførelse samt revisors rapportering af revisionen.

Revisionen udføres i henhold til Internationale revisionsstandarder (ISA) og Standarderne for Offentlig Revision (SOR), jf. nærværende revisionsinstruks.

Revisionen foretages i overensstemmelse med God Offentlig Revisionssek, således som begrebet er fastlagt i lovgrundlaget samt i vejledningerne om Standarder for Offentlig Revision (SOR), således som godkendt af Rigsrevisionen og FSR danske revisorer.

Ved revisionen efterprøves, om regnskabet er rigtigt, og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Endvidere foretages en vurdering af, hvorvidt der er taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de midler og driften af de virksomheder, der er omfattet af regnskabet.

Revisionsopgaven

2. Revisionsopgaven omfatter handlinger, der skal sikre revisor tilstrækkeligt revisionsbevis, for at beløb og oplysninger anført i regnskabet, bidrager til et retvisende regnskab. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering. Opgaven omfatter desuden stillingtagen til, om den anvendte regnskabspraksis er passende, om de af ledelsen (dvs. provstiudvalget, menighedsrådet eller bestyrelsen for selvstændige juridiske enheder) udøvede regnskabsmæssige skøn, er rimelige samt en vurdering af, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Revisor er forpligtet til at planlægge og udføre finansiell revision og forvaltningsrevision af kirke- og provstiudvalgskasserne, som det er fastlagt i denne revisionsinstruks. Revisor reviderer ligeledes regnskaberne for de selvstændige juridiske enheder, herunder de kirkegårde, der bestyres efter § 1, stk. 4, og § 3 i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker og krematorieregnskaberne efter § 4 a i lov om begravelse og ligbrænding.

3

Ledelsens og revisors ansvar

3. Ledelsens ansvar omfatter de forhold, der er beskrevet i erklæringen, og som fremgår af det gældende årsregnskabskema. Heraf følger, at ledelsen har ansvar for udformning, implementering og opretholdelse af interne kontroller, der er relevante for udarbejdelse af et retvisende regnskab uden væsentlig fejlinformation. Menighedsrådet er ansvarligt for menighedsrådets forklaringer til regnskabet.

Herudover har ledelsen ansvar for, at de dispositioner der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Endelig har ledelserne ansvar for at tage skyldige økonomiske hensyn i forvaltningen af udgifter, indtægter samt i regnskabsaflæggelsen. I udøvelsen af ledelse bør både menighedsråd og provstiudvalg følge principperne for god offentlig ledelse, herunder principperne om åbenhed, ansvarlighed og integritet.

Provstiudvalget/Menighedsrådet/Bestyrelsen har således ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der i alle væsentlige henseender er rigtigt, dvs. udarbejdet i overensstemmelse med [lov om folkekirkens økonomi og de deraf følgende regler i henhold til Kirkeministeriets Cirkulære om kirke- og provstiudvalgskassernes budget, regnskab og revision m.v. af 30. november 2016]. Provstiudvalget/Menighedsrådet/Bestyrelsen har ansvaret for den interne kontrol, som provstiudvalget/menighedsrådet/bestyrelsen anser for nødvendig for at udarbejde et årsregnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Det er revisors ansvar at udtrykke en konklusion om regnskabet på grundlag af en revision, som er udført i overensstemmelse med internationale revisionsstandarder, bekendtgørelse om revisors erklæringer og god offentlig revisionsskik. Disse standarder kræver, at revisor lever op til etiske krav samt planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation. I konklusionen udtrykker revisor en opfattelse af, at regnskabet giver et retvisende billede af aktiver, passiver og finansielle status ved udgangen af året, samt at regnskabet er udformet i overensstemmelse med gældende regnskabsbestemmelser.

4. Såfremt revisor ikke kan underskrive en revisionspåtegning uden forbehold eller kritiske bemærkninger, skal revisor tage forbehold eller fremhæve forhold efter reglerne i bekendtgørelse om godkendte revisors erklæringer.

Formål med finansiell revision

5. Formålet med revisionen er at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, samt standarderne for offentlig revision, idet revisionen udføres på grundlag af revisionsinstruksen i [Kirkeministeriets Cirkulære om folkekirkens lokale kassers budget, regnskab og revision m.v. af xxxxxx], altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes. Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugerne træffer på grundlag af årsregnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, samt standarderne for offentlig revision, idet revisionen udføres på grundlag af revisionsinstruksen i [Kirkeministeriets Cirkulære om folkekirkens lokale kassers budget, regnskab og revision m.v. af xxxxxx], foretager revisor faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen.

6. I revisors planlægning gælder principperne om væsentlighed og risiko som overordnede principper for prioritering af revisionsopgaver og område.

Revisor fastlægger således ud fra en professionel vurdering i henhold til gældende standarder m.v. omfanget af revisionen med udgangspunkt i en vurdering af væsentlighed og risiko.

7. Revisor vurderer om revisionen skal tage udgangspunkt i systembaseret eller substansbaseret revision. På baggrund af principperne om væsentlighed og risiko kan det således være praksis, at ikke alle forhold undersøges hvert år, så revisionen i disse situationer kan foretages stikprøvevist. Har revisor tidligere konstateret, at de interne kontroller fungerer tilfredsstillende, og der ikke er væsentlige ændringer i kontrollerne i forhold til tidligere år, behøver revisor ikke at teste systemet igen. Alle væsentlige systemer og interne kontroller bør dog gennemgås og testes på ny indenfor et begrænset åremål.

8. Revisor skal planlægge revisionen således, at revision af høj kvalitet kan gennemføres på en økonomisk, produktiv og effektiv måde samt på det rette tidspunkt. På den baggrund skal revisor fastlægge en revisionsstrategi, der omfatter revisionens omfang, mål og forventede resultat. Fastlæggelse af revisionens omfang sker ud fra en vurdering af væsentlighed og risiko af forekomsten af fejl og mangler i regnskabet.

9. Revisionsstrategien skal udmøntes i en konkret revisionsplan. Planen skal dække revision i årets løb, herunder beholdningseftersyn samt afsluttende revision af årsregnskabet. Såfremt provstiuvalg/menighedsråd/bestyrelse eller revisor finder behov derfor, kan kvartalsrapporterne fremsendes af provstiuvalget.

I planen skal revisionshandlinger på alle lovmæssige og væsentlige områder være indarbejdet. Det omfatter undersøgelse af de eksisterende forretningsgange, herunder en vurdering af om den interne kontrol er tilstrækkelig, hensigtsmæssig og sikker. I vurderingen af de revisionsmæssige risici tager revisor udgangspunkt i kvaliteten af den interne kontrol og pågældende ledelsestilsyn. Derudover bør revisionen sætte fokus på menighedsrådets eller provstiuvalgets særskilte planer og målsætninger som bl.a. drøftet på det årlige menighedsmøde eller i provstiuvalgets flerårige planer.

Gennemførelse af finansiel revision

10. Forretningsgangen er baseret på det forhold, at der ofte ikke kan ske effektiv adskillelse mellem bogholder og kassefunktion, og provstiuvalg/menighedsråd/bestyrelsen skal være opmærksomme herpå. Beholdningseftersyn af likvide beholdninger skal foretages mindst én gang per regnskabsår og kan foretages som uanmeldt eftersyn, eller, såfremt det findes hensigtsmæssigt, som anmeldt eftersyn med meget kort varsel. Ved planlægningen heraf skal revisor foretage vurdering af væsentlighed og risiko, herunder vurdere om der er effektiv funktionsadskillelse mellem bogholderi.

Ved beholdningseftersynet kan revisor ud fra vurdering af væsentlighed og risiko bl.a. foretage beholdningsopgørelse, som afstemmes med bogføringen. Eftersynet tilrettelægges i henhold til god revisionskik, således at eftersynet under hensyntagen til de praktiske forhold kan gennemføres på en så effektiv og hensigtsmæssig måde som muligt.

Såfremt der ved kasse- og beholdningseftersyn konstateres væsentlige fejl, mangler eller uregelmæssigheder, sendes revisionsprotokollat straks til menighedsrådet og provstiuvalget, hvis der er tale om uregelmæssigheder vedrørende menighedsråd, og til provstiuvalget og stiftsøvrigheden, hvis der er tale om uregelmæssigheder vedrørende provstiuvalgskassen.

Revisor sender en samlet meddelelse til provstiuvalget og stiftsøvrigheden, når beholdningseftersyn er udført.

11. Under den finansielle revision kan revisor efter revisors valg og vurdering eksempelvis efterprøve:

Om menighedsrådet, provstiuvalget og bestyrelsen overholder de interne forretningsgange.

Om menighedsrådet, provstiudvalget og bestyrelsens dispositioner i det væsentlige er i overensstemmelse med bevillingsforudsætninger og gældende bestemmelser fastsat i love, administrative forskrifter, vedtægter mv. som med almindelig praksis.

- Om udgifterne er behørigt dokumenterede ved bilag, kontrakter mv. og posteret på de rigtige konti.
- Om der er foretaget nødvendige registreringer af menighedsrådets indtægter, og om disse registreringer korrekt fremgår af bogføringen.
- Om indtægter og udgifter er henført til rette regnskabsår efter gældende regler.
- Om udgifterne til personale er i overensstemmelse med gældende overenskomster, aftaler mv.
- Om tilbageholdte løndele (pensionsbidrag, ATP-bidrag, skattefradrag mv.) og moms afregnes over for rette myndighed og til rette tid.
- Om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med bogføringen.
- Om menighedsrådets, provstiudvalgets og bestyrelsens beregning af videreførte midler fra tidligere år (fx ikke-anvendt anlægsbevilling), inkl. ikke afregnede ligningsmidler til afdrag på anlægslån samt overskud eller underskud på afsluttede anlægsprojekter, er foretaget korrekt.
- Om momsrefusion er korrekt beregnet.

12. Menighedsrådet, provstiudvalg og bestyrelser skal give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, som revisor finder nødvendige. Revisor skal have adgang til de oplysninger og det dokumentations- og bilagsmateriale, som efter revisors skøn er af betydning for udførelsen af dennes erhverv, herunder menighedsrådets og provstiudvalgets beslutningsprotokoller.

13. Revisor skal på hensigtsmæssig måde dokumentere sit revisionsbevis i arbejdsrapporter, som omfatter oplysninger om grundlaget for planlægning og omfang af det udførte arbejde og revisionsresultaterne. Revisor rapporterer om den finansielle revision ifølge punkt 21-25.

Formål med forvaltningsrevision og juridisk-kritisk revision

14. Ifølge God Offentlig Revisionskik skal revisor udføre forvaltningsrevision og juridisk-kritisk revision i henhold til standarderne for offentlig revision (SOR). Formålet med forvaltningsrevision er at vurdere, om der er taget skyldige og økonomiske hensyn ved forvaltning og drift af kirke-, provstiudvalgs- og selvstændige juridiske enheders kassers indtægter og udgifter.

Ved skyldige økonomiske hensyn forstås en sparsommelig, produktiv og effektiv administration i overensstemmelse med almindelige principper for god offentlig økonomistyring og forvaltning.

I tilknytning til revisors revision af årsregnskabet er det således revisors ansvar at gennemføre juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision af udvalgte emner i overensstemmelse med standarderne for offentlig revision.

Ved den juridisk-kritiske revision efterprøver revisor med høj grad af sikkerhed for de udvalgte emner, om de undersøgte dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med de relevante bestemmelser i bevillinger, love og andre forskrifter samt indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

I forvaltningsrevisionen vurderer revisor med høj grad af sikkerhed, om de undersøgte systemer, processer eller dispositioner understøtter skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de midler og driften af de aktiviteter, der er omfattet af årsregnskabet.

Planlægning af forvaltningsrevision og juridisk-kritisk revision

15. Prioritering af forvaltningsrevisionens omfang og dybde bygger på revisors professionelle vurdering af undersøgelsens forventede resultater under hensyntagen til SOR-standarderne m.v.

16. Hvor revisionsområdet ønskes undersøgt dybtgående, uden sammenhæng med revision af årsregnskab, kan revisor efter nærmere aftale foretage større undersøgelser. Større undersøgelser vedrører typisk et eller flere af aspekterne sparsommelighed, produktivitet, effektivitet og økonomistyring.

Som led i en større undersøgelse kan revisor analysere de nævnte aspekter samt give en kvalitativ vurdering af økonomistyringen som helhed. Afrapportering af undersøgelsen vil typisk have karakter af en egentlig revisionsrapport, indeholdende en præsentation af undersøgelsens formål, tilrettelæggelse, metode samt økonomisk-kvalitative vurderinger af de undersøgte forhold.

17. Revisor skal i øvrigt tilrettelægge planlægningen af forvaltningsrevision og juridisk-kritisk revision efter samme retningslinjer, der gælder for finansiel revision.

Gennemførelse af forvaltningsrevision og juridisk-kritisk revision

18. Forvaltningsrevision gennemføres som en metodisk undersøgelse af et område eller organisation ud fra et eller flere aspekter, der sigter mod at vurdere, om der er taget skyldige økonomiske hensyn. SOR-standardernes angivelser af temaer og emner skal følges, baseret på revisors vurdering.

19. Undersøgelserne skal ikke gennemføres hvert år for alle områder, men tilrettelægges i henhold til anvisninger i SOR-standarderne. Revisor og provstiudvalget, henholdsvis stiftsøvrighed, kan samarbejde om dele af forvaltningsrevisionen. Provstiudvalgets og stiftsøvrighedens forvaltningstilsyn kan for eksempel finde sted:

- Når menighedsrådets eller bestyrelsens takstregulativ i kirkegårdsvedtægten godkendes.
- Når provstiudvalget påser, at forpagtningskontrakter el. lejekontrakter fornyes, og det efterprøves i samarbejde med revisor, at de indgåede aftaler overholdes.
- Når menighedsråd eller bestyrelser ønsker ændringer i det godkendte budget, fordi grundlaget for budgetforudsætningerne er forandrede.
- Når provstiudvalget godkender finansieringsplan for et forelagt anlægsprojekt.
- Når provstiudvalget tager stilling til provstesynets udsættelse for at sikre den nødvendige finansiering af udsættelserne og angive rimelig tidsfrist for afhjælpning af mangler.
- Når provstiudvalget tager stilling til menighedsrådets synsudskrift efter det årlige syn.

Revisor kan efter egen vurdering af væsentlighed og risiko f.eks. efterprøve:

- Om indkøb af varer og tjenesteydelser er foretaget bedst og billigst.

- Om der anvendes indkøbsaftaler.
- Om anlægs- og projektdefinitionen overholdes af provstiuvalg, menighedsråd og bestyrelser.
- Om opgaven kommer i udbud ved større projekter.
- Om likvide midler er anbragt fordelagtigt.
- Om afgifter, indtægter, gebyrer o. lign., som opkræves af menighedsrådet, er beregnet på et fyldestgørende og tilstrækkeligt ajourført grundlag.
- Om der utilsigtet sker en opsamling af midler.
- Om et passende antal arbejdstimer er tildelt opgaverne.
- Om de aktiviteter, der indgår i medarbejdernes stillingsbeskrivelser, er blevet gennemført.

Idet provstiuvalget ikke har selvstændige revisionsbeføjelser, kan det alene tage stilling til revisors bemærkninger til det aflagte regnskab. Hvis det findes påkrævet, kan provstiuvalget iværksætte og finansiere særlige revisionsarbejder

Rapportering af revision

20. Rapportering af finansiel revision såvel som for forvaltningsrevision og juridisk-kritisk revision skal ske samlet. Der kan afholdes mindst ét årligt ordinært møde mellem provstirevision og provstiuvalget, hvor revisor rapporterer om resultaterne af revisionen, redegør for revisionsplanen og hvor der kan aftales særlige fokusområder for næste års revision indenfor de gældende regler og SOR-standarderne. Eventuelle bemærkninger i revisors skriftlige beretning eller erklæring skal indgå i planlægningen af næste års revision. Dette møde afholdes senest den 31. december i regnskabsåret.

21. Revisor rapporterer om den udførte revision i revisionsprotokollen og skal klart redegøre for revisionsresultater og tilstræbe objektivitet og konstruktivitet i sin form.

Særligt vedrørende forvaltningsrevision og juridisk-kritisk revision bør rapporteringen indeholde oplysninger om formål, metode, vurderingsgrundlag, undersøgelsesresultater, konklusioner og eventuelle anbefalinger. Resultater og konklusioner i revisionsrapporten skal begrundes og dokumenteres. Anbefalinger kan formuleres, når revisionen identificerer sandsynlige og hensigtsmæssige midler til at rette og forbedre påpegede forhold.

22. Revisor fører en revisionsprotokol for hvert menighedsråd, hvert provstiuvalg og hver selvstændig juridiske enheds bestyrelse. I protokollen indføres en redegørelse for udført revisionsarbejde samt alle væsentlige forhold, der har givet anledning til bemærkninger, herunder notering om foretagne kasse- og beholdningseftersyn:

- 1) Hvilke revisionsopgaver der er udført og resultatet deraf.
- 2) Væsentlige usikkerhed, fejl eller mangler vedrørende bogholderi, regnskabsvæsen eller interne kontroller.
- 3) Den udførte forvaltningsrevision og juridisk-kritiske revision
- 4) Opfølgning på sidste års bemærkninger.

Revisor skal endvidere oplyse:

5) Hvorvidt revisor opfylder de i lovgivningen indeholdte habilitetsbetingelser.

6) Hvorvidt revisor under sin revision har modtaget alle begærede oplysninger til bekræftelse af regnskabs rigtighed.

7) Hvorvidt revisor anser regnskabet for aflagt efter lovgivningens krav til regnskabsaflæggelse.

Revisor udarbejder en årlig redegørelse til de enkelte stiftsøvrigheder om revisionen af provstiudvalgskasserne i stiftet. Redegørelsen udarbejdes senest den 1. oktober.

23. Bliver revisor opmærksom på lovovertrædelser, uregelmæssigheder eller tilsidesættelser af forskrifter af væsentlig betydning for midlernes forvaltning, påhviler det revisor straks at give menighedsrådet og provstiudvalget eller provstiudvalget og stiftsøvrigheden meddelelse herom. Provstirevisor bør senest året efter følge op på indberetningen til provstiudvalget eller stiftet.

Ved revisors rapportering om lovovertrædelser, herunder bedrageri, er det den administrative ledelses ansvar at tage stilling til, om der skal foretages indberetning til overordnede myndigheder, politianmeldelser m.v.

Revisors rapportering bør præcisere denne ansvarsplacering. Ved rapportering om resultatet af revisionen skal der gives en fremstilling, som indeholder alle relevante forhold. De synspunkter, som det reviderede menighedsråd måtte være fremkommet med i forbindelse med undersøgelsen, skal indarbejdes loyalt i protokollen eller notatet. Det skal klart og utvetydigt fremgå, hvad der er revisions synspunkter og kritiske bemærkninger. Rapporten skal klart fremlægge de spørgsmål og problemer, som ledelsen bør forholde sig til.

24. Når revisionen er foretaget, skal revisor forsyne regnskabet med en erklæring i henhold til gældende erklæringsbekendtgørelse og som godkendt af Rigsrevisionen og FSR danske revisorer.